

Intervija ar Lillehammeres muzeju asociācijas direktori Benti Molvigu

Dažiem Latvijas memoriālajiem muzejiem šis ir pārmaiņu laiks. Lielā mērā par šīm pārmaiņām mēs esam pateicīgi Norvēģijas Karalistei, jo sadarbībā ar šo ziemeļvalsti 2014 gadā aizsākas Jāņa Akuratera muzeja ēkas rekonstrukcijas un restaurācijas projekts. Šī iemesla dēļ no 2015.gada 3. līdz 6. jūnijam Latvijas Memoriālo muzeju apvienības piecu cilvēku delegācija devās pieredzes apmaiņas braucienā uz Norvēģijas Karalistes Lillehammeres pilsētas muzeju apvienību un tās speciālajiem muzejiem. Lillehammeres muzeju apvienības 4 Speciālos muzejus – Sigrīdas Unsetes muzeju Bjerkebak, Karolīnes un Bjērnsterna Bjērnsona muzeju Aulestad Follebū, Norvēģijas Olimpisko muzeju un Pasta muzeju – vada Bente Molviga, kura mūs viesmīlīgi uzņēma kalnainajā Norvēģijas pilsētiņā un izvadāja gan pa dzejnieku mājām, gan arī pa Lillehammeres brīvdabas muzeju Maihaugen. Pēc brīnišķīgajām Lillehammerē pavadītajām trijām dienām, pie kafijas tases Bente Molviga stāstīja par savā pakļautībā esošo muzeju darbību un stratēģiju.

Ieva Aizpure: Mēs esam ļoti pateicīgi par trijām brīnišķīgi pavadītajām dienām, jūs esat bijusi ļoti laipna. Vai jūs, lūdzu, varētu pastāstīt ko vairāk par sevi, un to kā nonācāt Lillehammerē?

Bente Molviga: Lillehammerē es strādāju gandrīz divus gadus, un, kā jau jūs ziniet, esmu direktore Lillehammeres muzeju apvienības Specializētiem muzejiem. Jāsaka, ka mans darbs ir ļoti interesants, un tieši šī iemesla dēļ es pārcēlos uz Lillehammeri! Pirms es kļuvu par Lillehammeres muzeju apvienības direktori es strādāju Hortenā - pilsētiņā uz dienvidiem no Norvēģijas galvaspilsētas Oslo. Hortenas pašvaldībā es darbojos saistībā ar kultūras un zemes jautājumiem, un tieši šis darbs man deva iespēju būt saskarsmē un strādāt ar muzejiem, piemēram, Asgardstrandē ar - Eduarda Munka muzeju. Asgardstrande ir maza pilsētiņa dienvidos no Oslo, kurā pirms daudziem gadiem gleznotājs Edvards Munks nopirka sev vasaras mājiņu. Tagad vasaras mājiņā atrodas Edvarda Munka muzejs. Līdzās ikdienas darbam muzejā aptuveni desmit gadus es darbojos arī Norvēģijas Nacionālo muzeju pārvaldē.

I.A.: Tātad lielākoties jūsu karjera ir saistīta ar muzeoloģiju, vai jums ir speciāla izglītība šajā nozarē?

B.M.: Sešus gadus es studēju Oslo Universitātē, kā arī Telemarkas koledžā. Mana izglītība ir saistīta ar vēstures, mākslas vēstures un kultūras administrēšanas jomām.

I.A.: Jums ir bijusi ļoti intrigējoša karjera saistībā ar muzeoloģiju, bet interesantāk būtu uzzināt par nākotnes plāniem saistībā ar muzeju attīstību?

B.M.: Pirmkārt, es vēlos daudz apmeklētāju... [smejas] Piemēram, Sigrīdas Unsetes mājā Bjerkebak un Bjērnsterna un viņa sievas Karolīnes Bjērnsonu māja Aulestad pieder valstij. Tāpēc ir ļoti svarīgi pievilināt daudz apmeklētāju, jo tieši no šī apstākļa ir atkarīgs valsts piešķirtais budžets muzeju darbībai. Katram muzejam ir sava specifika. Piemēram, jūs redzējāt, ka no Sigrīdas Unsetes memoriālās mājas Bjerkebak ir izveidots šķirts apmeklētāju centrs. Tomēr šī modernā ēka nav piemērota darbam aukstajās sezonās, jo ēkai ir apsildes problēmas. Šī iemesla dēļ Bjerkebak ir atvērts tikai siltajā sezonā, un pērn gad mums bija aptuveni septiņi tūkstoši apmeklētāju. Priekš mums tas nav daudz, jo mēs vēlamies, lai apmeklētāju skaits sasniegtu desmit līdz divpadsmit tūkstošus. Tādējādi mums ir jāveido kvalitatīva un interesanta muzeja reklāma. Norvēģijā mēs lietojam izteicienu, ka mums ir nepieciešama „tīra gulta”, tas nozīmē, ka mums ir jāattīstās, pēc iespējas labāk jāparūpējas par memoriālajām mājām, kolekcijām un krājumiem. Jeb citiem vārdiem muzejs ir jāpadara pēc iespējas pieejamāks.

I.A.: Lillehammerē teju katrā muzejā ir restorāns vai kafējnīca. Latvijas muzejos šāda prakse neeksistē, bet, ja arī dažos muzejos ir, tad kafējnīca vai restorāns nav veidots kā muzeja struktūrvienība. Vai jūs varētu sīkāk pastāstīt par savu pieredzi?

B.M.: Jāsaka, ka kafējnīcas un restorāni ir ļoti būtiski muzeju darbībai. Muzeji nebūtu spējīgi tik veiksmīgi funkcionēt bez šī biznesa, bet tajā pašā laikā jāatzīmē, ka šis business nav ļoti ienesīgs. Tāpēc kafējnīcas vadam mēs paši, jo citi uzņēmēji nav ieinteresēti ilgstoši darboties bez peļņas. Lai arī restorāni un kafējnīcas muzejiem nav ienesīgs ienākumu avots, taču tie ir ļoti nozīmīgi apmeklētāju apkalpošanas procesā. Piemēram, kā jūs pamanījāt, apmeklētājiem nav ļauts ieiet memoriālajās mājās bez gida pavadības, tāpēc ir nepieciešams nokomplektēt grupu, un kafējnīca ir vieta, kurā apmeklētāji var uzgaidīt pie kafijas tases, kamēr nokomplektējas vismaz piecu cilvēku grupa. Šajā laikā ar apmeklētāju nodarbojas kafējnīcas darbinieks. Mēs esam komanda un strādājam kopā.

I.A.: Abos rakstnieku muzejos, kuros mēs viesojāmies, līdzās memoriālajām mājām apmeklētājiem ir arī atsevišķi specializēti centri, kur ir kafējnīca,

kase, veikals. Sigrīdas Unsetes muzejā bija ļoti iespaidīgi cik organiski jūs esat spējuši apvienot memoriālās mājas arhitektūru ar jauno apmeklētāju centru.

B.M.: Jā. Memoriālajās mājās mums nav atļauts kaut ko darīt. Valdība ir lēmusi, ka memoriālajām mājām ir jāpaliek tieši tādām, kā rakstnieku dzīves laikā. Bet arī, piemēram, jaunajā apmeklētāju centrā Sigrīdas Unsetes muzejā arī nav atļauts neko mainīt, jo valdība ir lēmusi, ka ir jā saglabā arhitekta oriģinālais projekts. 2002.gadā arhitekta Karla-Viggo Hølmebak projekts vinnēja iespaidīgā konkursā. Apmeklētāju centrs Sigrīdas Unsetes mājai Bjerkebak tika uzbūvēts 2007. gadā. Un kā jau jūs redzējat apmeklētāju centrs, manuprāt, ir veidots ļoti interesanti, jo no ielas puses cilvēki reti kad apjauš, ka šī minimālisma stilā konstruētā ēka ieskauj memoriālu māju un dārzu. Turklāt tā arī labi ilustrē Sigrīdas Unsetes attieksmi pret pasauli. Viņai bija ļoti svarīga ģimene, māja un dārzs un saglabāt savu noslēgtību no sabiedrības un ār pasaules.

I.A.: Kur jūs rodat finanses muzeja darbībai un aktivitātēm?

B.M.: Lielākajā daļā gadījumu valdība ir ļoti atsaucīga un piešķir finanses projektu realizācijai. Dažkārt, ja mēs vēlamies realizēt specifiskus projektus, resursi tiek meklēti citās vietās, bet jāpiebilst, ka mums tiek piešķirti diezgan apjomīgi resursi no valdības puses. Piemēram, abas dzejnieku mājas pieprasa lielus līdzekļus uzturēšanai. Savukārt valdība ir ļoti lepna ar Norvēģijas kultūras mantojumu. Viens no svarīgākajiem iemesliem, kāpēc valdība tik ļoti atbalsta muzeju darbību, ir tāds, ka Sigrīdas Unsetes un Bjørnstjerna Bjørnsona personālijas ir fundamentāli nozīmīgas Norvēģijas vēstures un nacionālo ideju attīstībā. Mēs esam ļoti lepnī, ka šie abi norvēģu autori ir Nobela prēmijas laureāti.

I.A.: Vai valdības delegācijas arī apciemo muzejus?

B.M.: Jā, protams. Valdības delegācijas muzejus apciemo vienu līdz divas reizes gadā, tāpēc, ka viņi ļoti lepojas ar Norvēģijas kultūras mantojumu. Mūs apciemo pat karaliskā ģimene, un, manuprāt, arīdzan šis fakts atspoguļo to, ka Norvēģijas kultūras mantojums ir ļoti būtisks un nešķirams no mūsu valsts sarežģītās vēstures.

I.A.: Vai Norvēģijā ir kāda mājas lapa, kurā ir iespējams aplūkot muzeja objektus?

B.M.: Jā, mums ir sistēma, kura saucas „Digitālais muzejs” [<https://digitaltmuseum.no/>]. Jūs arī variet apskatīt digitālo muzeju, jo tas ir pieejams angļu valodā. Šajā mājas lapā jebkuram cilvēkam ir iespēja apskatīt apjomīgas kolekcijas, piemēram, fotogrāfijas, avīzes, objektus un tml. Jāpiebilst gan, ka šī mājas lapa nav avancēta, bet tā ir ļoti interesanta, jo šeit var iegūt informāciju arī par rakstnieku manuskriptiem un vēstulēm. Mājas lapā pavisam ir apkopoti 169 Norvēģijas muzeji, kuros kopumā ir 1 589 069 objekti, kuri ir pieejami jebkuram mājas lapas apmeklētājam. Tāpat ir iespējams aplūkot 196 digitālās izstādes.

I.A.: Spriežot pēc jūsu sacītā Norvēģijas muzeji ir ļoti aktīvi sociālo mediju vidē – vai jūsu pakļautībā esošas muzejos ir arī *facebook* labas, *twitter* konti un tamlīdzīgi?

B.M.: Jā, mums ir *facebook* lapa. Bet mēs esam ļoti priecīgi par vēl vienu inovāciju, jo drīzumā būs pieejama jauna muzeju mājas lapa. Kā jau jūs ziniet, esmu atbildīga par četriem Lillehammeres muzejiem, un 90% no darbiniek strādā muzejos uz vietas, bet pārējie 10% strādā birojā ar muzeju aktivitāšu veicināšanu un sociālajiem medijiem. Tomēr arī mēs strādājam ar *facebook* lapām, piemēram, Bjørnsterna Bjørnsona mājā Aulestad dārznieks ir arī izcils fotogrāfs, tāpēc arī viņš uzņem daudzas fotogrāfijas un publicē tās muzeja *facebook* lapā.

I.A.: Nevienā no muzejiem, kurus apmeklējām Lillehammerē nav audiogidi...

B.M.: Jā, un tas ir diezgan konceptuāli. Galvenokārt mēs piedāvājam pakalpojumus norvēģu un angļu valodās, bet ir muzeji, kuros gidi spēj vadīt ekskursijas arī citās valodās. Tomēr priekšroka jebkurā gadījumā tiek dota „aci pret aci” kontaktam ar apmeklētāju. Un galvenais iemesls šādai sistēmai ir tas, ka muzeju drošība pašlaik vēl nav tik attīstīta. Ja mums būtu audiogidi, mums vajadzētu katrā memoriālajā istabā novietot zāles uzraugu, vajadzētu vairāk aizsargstiklu un slēgto zonu, bet pašlaik muzeja objektus mēs varam aplūkot diezgan tuvu. Manā skatījumā „aci pret aci” kontakts ir labākais veids kā apmeklētāji ekskursijā var iepazīt tuvāk autorus, kuriem ir veltīti muzeji. Protams, ka šādai pieejai ir arī dažādas problēmas, piemēram, gids vienu ekskursiju spēj kvalitatīvi novadīt maksimums 15 cilvēku lielai grupai, dienas beigās muzeju ir apskatījuši aptuveni 65 cilvēki. Un patiesībā jau tas nav nemaz tik daudz!

I.A.: Jūs strādājiet arī ar skolēnu auditoriju. Kāda ir Jūsu pieredze sadarbības organizēšanai ar skolām?

B.M.: Pašlaik mēs ļoti intensīvi strādājam pie tā, lai noslēgtu vienošanos ar skolām. Norvēģijā jau 15 gadus saistībā ar skolēnu auditoriju ir speciāls projekts – „kultūras skolas soma”, jo mēs uzskatām, ka kultūras pārzināšana un izpratne katrai personībai ir ļoti būtiska. Katrai Norvēģijas skolai ir vienošanās ar kultūras institūcijām, un jau no sešu gadu vecuma katrs bērns sāk pildīt speciāli izveidotu plānu saistībā ar kultūras aktivitāšu apmeklējumu. Katrai skolai ir savs lokāls plāns, ko tās veido sadarbībā ar vietējo pašvaldību. Izglītības ministrija piešķir finanses vietējām pašvaldībām. Un tās plāno un lemj, kas bērniem būtu jāredz. Tāpēc arī ir ļoti svarīgi, lai muzejiem būtu specializētas programmas bērniem un lai mūsu piedāvājumu izvēlētos pašvaldības un skolas un ietvertu to „kultūras skolas somas” saturā.

Sagatavoja Ieva Aizpure